

Duurzaam inkopen, wie vindt het wiel uit?

Zuid-Hollandse bomentop: structuur bij duurzame inkoop niet altijd aanwezig

In deze special van Boomzorg over duurzaamheid hoort ook een artikel over de wijze waarop gemeentes omgaan met het begrip duurzaamheid en de inkoop van duurzame producten. Wij hebben daarom met vijf gemeentes uit de provincie Zuid-Holland gediscussieerd over hun ervaringen met duurzaamheid en duurzaam inkopen. Wat blijkt? Alle aanwezigen zijn 'best goed bezig'. Maar een goede methode en structuur om kwaliteit te meten ontbreekt vaak. Ruud Demuijnck en Dick Hörters van de gemeente Ridderkerk waren onze gastheren.

Auteur: Hein van Iersel

Mijn eerste vraag is natuurlijk wat gemeentes vinden van de terugtrekkende beweging die de overheid heeft gemaakt met betrekking tot de eisen voor duurzaam inkopen. De rijksoverheid heeft de ambitie om in 2010 bij 100 procent van haar inkopen 'duurzaamheid' mee te nemen. Voor provincies en waterschappen is dit 50 procent. De gemeentes streven naar 75 procent in 2010 en 100 procent in 2015. Nadat Senternovem dit voorjaar de duurzaamheidscriteria voor groen publiceerde, besloot de Tweede Kamer recentelijk om deze criteria nu als gunningscriteria te gebruiken. Een echte verantwoording voor deze strategiewijziging is overigens niet gegeven. Marcel van Berkel, tactisch inkoper bij de gemeente Delft, reageert hier niet inhoudelijk op, maar heeft wel een mening over duurzaam inkopen: "Ik denk dat het nog te vroeg is. Als

gemeente zijn wij al op veel gebieden bezig met duurzaam inkopen. Om dat duurzaam inkopen echter helemaal door te voeren en te verankeren in het tactisch inkoopproces heb je tijd nodig. Bij de gemeente Delft heb ik de afgelopen twee jaar ongeveer vijftien Europese aanbestedingstrajecten begeleid. Het kost heel veel tijd om dat goed te doen. Wanneer wij zaken op dit gebied niet volledig in orde hebben, worden we hiervoor door onze accountant op de vingers getikt. Veel gemeentes worstelen nog om alle aanbestedingstrajecten op orde te krijgen. Mijn mening is: breng eerst je aanbestedingen in de basis op orde. Zorg daarna dat iedereen ermee gaat werken. Op dat moment kun je verder gaan met duurzaamheid."

Van Berkel haast zich om uit te leggen dat gemeente Delft, net als de andere gemeentes op veel gebieden, al bezig is met duurzaam inkopen.

Dick Hörters van de gemeente Ridderkerk is het volledig met zijn collega uit Delft eens. "Ook wij kopen al redelijk duurzaam in. Negen van de tien aanbestedingen worden gegund op basis van de economisch meest voordelige aanbiedingen, in plaats van alleen op prijs."

Ook Arie Bijl van gemeente Vlaardingensluit zich hier bij aan: "Maat het gaat soms te snel."

**"Samenwerken met
buurgemeentes is altijd
verstandig"**

Arie Bijl: "En wanneer doe je het nu goed? Als je bijvoorbeeld een onbehandelde boompaal gebruikt, is die vaak na één jaar al doorgerot. Dat

Arie Bijl

betekent dat je nog één of twee keer een nieuwe paal moet plaatsen, als je er van uitgaat dat een nieuwe boom drie jaar aan een paal moet staan, voordat deze helemaal vast staat. Je gebruikt weliswaar de meest duurzame paal, maar je moet er wel een aantal keren naar toe om de paal te vervangen. Bovendien moet voor een nieuwe paal ook weer een boom worden gekweekt. De kernvraag is: wat is de totale milieubelasting van je handelen."

“Behoeftte aan kwaliteitsomschrijvingen voor groen zoals die voor verhardingsproducten en riolering wel bestaan”

Henk van der Laan uit Werkendam en de enige Brabander in het gezelschap deelt de ervaringen in Vlaardingen met boompalen niet, maar begrijpt het punt dat Bijl wil maken: “Het is vaak lastig om exact te bepalen wanneer iets duurzaam is.” Ook Hörters gaat nog even door op het voorbeeld van zijn collega: “Met onbehandelde palen gaat het bij ons prima. Wij gebruiken boompalen van robinia- of kastanjehout. Probleem is dat deze palen erg krom zijn, maar ze gaan bij ons lang genoeg mee.”

Door elkaar

Van Berkel van gemeente Delft gaat terug naar

de rode lijn van ons gesprek. “Punt is natuurlijk, dat je duurzaamheid ook nu al kunt integreren in je inkoopproces. En dat doen we dan ook voor zover we dat kunnen. We zijn echter nog niet zover dat we op alle gebieden duurzaamheid optimaal kunnen integreren in het tactisch inkoopproces. Dat kost meer tijd.” Henk van der Laan wendt zich tot Van Berkel van gemeente Delft: “Jij praat over een accountant die jouw inkoopproces controleert. Ik vraag mij af, hoe dat gaat met duurzaamheid. Zo’n accountant heeft toch helemaal geen kennis van zaken op het gebied van duurzaamheid?” Volgens een aantal forumdeelnemers is dat onnodig: een accountant controleert niet op duurzaamheid, maar controleert het technische inkoopproces en of je alle stappen en procedures goed hebt gevolgd.

Fust

Arie Bijl van de gemeente Vlaardingen noemt nog een aantal zaken die op duurzaamheid gericht zijn en anderzijds zowel een betere kwaliteit als efficiënter werken bewerkstelligen: “Ik vraag aan een leverancier nu altijd of hij het verpakkingsmateriaal of fusten mee terug wil nemen. Daarnaast wil ik heesters bij voorkeur in zuiver jute gehulde kluiten ontvangen. Voor de kweker is dat lastig, omdat ze in jute gekluite heesters maar beperkt kunnen bewaren, maar ons scheelt dat heel veel tijd bij het planten.” Mijn vraag daarop is, of leveranciers niet helemaal gek worden! Gemeente A verzint het ene en gemeente B het andere. Proberen we niet allemaal het wiel uit te vinden onder de mom van duurzaamheid? Hörters van Ridderkerk ziet dat anders: “Uiteindelijk komt iedereen met dezelfde

dingen”. Een aantal andere forumdeelnemers herkent wel iets in mijn opmerkingen. Arie Bijl: “Als je te snel gaat heb je ook een probleem. Dan blijven er geen leveranciers meer over.” De discussie verschuift naar het feit of duurzaamheid altijd gaat over middelengebruik en milieuwinst. Volgens Van Berkel geldt dat voor gemeente Delft in ieder geval niet. Hij zegt: “Duurzaamheid vormt bij ons een onderdeel van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.”

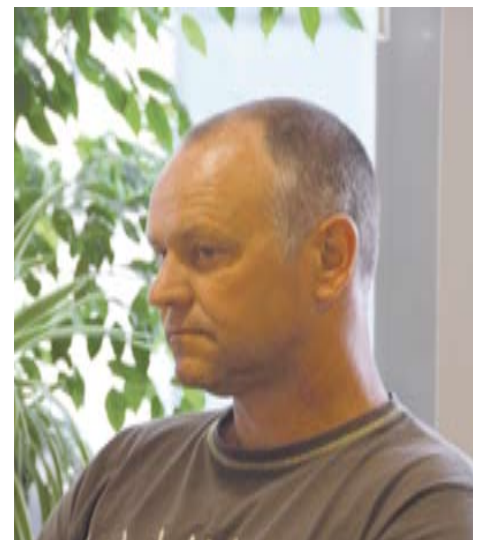
Trend

Is duurzaamheid nu een trend of iets wat blijvend is? Alle aanwezigen zijn het er eigenlijk over eens dat duurzaamheid niet meer weg gaat. De voordelen zijn zo groot en dat geldt ook voor de noodzaak.

Ruud Demuijnck van gemeente Ridderkerk: “Je went ook aan heel veel zaken die gericht zijn op duurzaamheid en milieuwinst. Denk bijvoorbeeld eens aan het gebruik van Aspen-benzine voor tweetaktmotoren. Een aantal jaren geleden was dat nog een nieuw item, maar nu denk je daar toch niet meer over.” Henk van der Laan: “Duurzaamheid is een trend, maar het waait niet over.” Arie Bijl: “Als zelfs Amerika met duurzaamheid begint, weet je genoeg.”

Delfts bestek

Het probleem bij duurzaamheid in relatie tot groen is het bepalen van de kwaliteit en het goed vastleggen daarvan in de aanbestedingsdocumenten. Delft heeft daarmee in 2008 ervaring opgedaan tijdens een aanbestedingstraject voor groen. De gemeente heeft een aantal leveranciers voor respectievelijk bomen en heesters een stuk laten opstellen

Henk van der Laan

Marcel van Berkel

over hun visie op gebied van groen. In dat stuk moesten zaken komen te staan zoals het aantal malen dat het materiaal verplant wordt. Kortom, voor Delft was het een bedrijfsspecifieke aanpak om kwaliteit van plantmateriaal te borgen. Dit stuk werd samen met alle betrokkenen van de gemeente samengesteld.

“Wij kochten bomen in maat 20-25. Bleken die 60 centimeter uit elkaar te staan. Dat wil je natuurlijk niet”

Dick Hörters van de gemeente Ridderkerk kent dit ‘Delfts bestek’ en heeft er zijn mening over: “Wij hebben onlangs een vergelijkbare aanbesteding gedaan en hadden onze kwaliteitsomschrijving niet op orde. Jullie omschrijving in Delft was echter ook niet waterdicht.” Marcel van Delft reageert: “Dat klopt. Alles is redelijk goed verlopen, maar we hadden aardig wat uit te leggen aan de leveranciers die buiten de boot waren gevallen. Specifiek ging dat bijvoorbeeld om leveranciers die niet goed hadden verwoord, dat zij hun bomen een bepaald aantal malen verplanten. Hun reactie was, dat wij toch wel wisten dat zij dit doen. En misschien is dat ook wel zo, maar wat op papier staat, dat geldt!”

Weging

Van Berkel, gemeente Delft vervolgt: “Nadat alle leveranciers hun plan van aanpak hadden ingeleverd zijn we met alle betrokkenen onafhankelijk van elkaar punten gaan geven.

Die cijfers hebben we daarna bij elkaar gebracht en met elkaar besproken. Op het moment dat er meer dan twee punten verschil van het gemiddelde was, konden mensen hun cijfers nog aanpassen. Het gemiddelde woog vervolgens mee in de weging van het bestek.” Delft heeft natuurlijk niet alleen gekozen op basis van het plan van aanpak, maar het besluit ook andere punten betrokken bij de besluitvorming. Een weging van de verschillende factoren is als tabel aan dit artikel toegevoegd.

Kwaliteit nergens goed

Iedereen heeft geïnteresseerd geluisterd naar het voorbeeld uit Delft. Feitelijk hebben alle gemeentes een vergelijkbare aanpak. Dick Hörters heeft het al een keer gezegd, maar benadrukt het nog eens: “Wij kennen jullie aanbestedingsdocument. En jullie hebben hetzelfde probleem als wij. Jullie kwaliteit is niet goed omschreven.” Ook Arie Bijl geeft aan dat de gemeente Vlaardingen bezig is een bestek te maken en gebruik maakt van de ervaringen die in Delft zijn opgedaan met de aanbesteding van plantmaterialen.

Ridderkerk, maar ook Vlaardingen, gaan volgend jaar hun aanbestedingen bomen en heesters opnieuw omschrijven. Dick Hörters lacht naar collega Bijl van Vaardingen: “Als jullie nu zorgen dat alles half 2010 klaar is en op papier staat, kunnen jullie er dat jaar nog mee aan de slag.”

Henk van der Laan van de gemeente Werkendam heeft een heel eenvoudige oplossing, al is die niet haalbaar voor grotere gemeentes: “Wij merken elke boom op de kwekerij die we kopen. Dat geldt ook voor kleintjes in de maat 16-18.” De

andere gemeentes hebben overduidelijk respect voor deze aanpak, maar denken niet dat dit haalbaar is voor de eigen gemeente want het is te veel werk.

Toch krijgt Van der Laan zijn portie problemen: “Wij hebben met een aantal gemeentes gezamenlijk aanbesteed, onder andere het groen en de bedrijfskleding. Dat bleek echter niet te werken”. Volgens Van der Laan kwam dat vooral doordat gemeentes toch ieder hun eigen voorkeuren hebben op allerlei gebied. Andere aanwezige gemeentes zijn duidelijk positiever over gezamenlijke aanbestedingen. Dick Hörters van gemeente Ridderkerk: “Samenwerken met buurgemeentes is altijd verstandig.”

“Het probleem is een sluitende omschrijving waaraan duurzaamheid moet voldoen”

Kwaliteit

Het belangrijkste thema bij duurzaam inkopen lijkt wel het vastleggen van kwaliteit. Vooral bij groen is dat lastig. Dick Hörters: “Wij kochten bomen in maat 20-25. Bleken die 60 centimeter uit elkaar te staan. Dat wil je natuurlijk niet.” Hörters beseft dat zoiets door het opnemen van simpele voorwaarden in het bestek over de vereiste lengte/dikte-verhouding opgelost kan worden. Daarmee heb je echter nog geen

Ruud Demuijnck

Aanwezigen bij de Zuid-Hollandse bomentop:

Marcel van Berkel:

- Tactisch inkoper,
- Gemeente Delft

Dick Hörters:

- Inkoper Buitenruimte
- Gemeente Ridderkerk

Ruud Demuijnck:

- Stadsteamleider Wijkbeheer en Uitvoering
- Gemeente Ridderkerk

Henk van der Laan:

- Coördinator beheer openbare ruimte
- Gemeente Werkendam

Arie Bijl:

- Senior medewerker Groen / Coördinator Beheer Openbare Ruimte
- Gemeente Vlaarding

complete en sluitende kwaliteitsmatrix voor bomen en struiken.

Zelf doen

Mijn vraag aan de aanwezigen: Als het dan zo lastig is kwaliteit te omschrijven, waarom ga je dan niet naar de markt en laat je je daarbij adviseren door externe bureaus? Marcel van Berkel gelooft daar niet in: "Allereerst kosten externe bureau veel geld. Daarnaast werkt het niet. Als ambtenaar bij een gemeente ken je precies alle gevoeligheden en problemen die met een gemeente samenhangen. Verder ben je als gemeente met een extern bureau de regie kwijt. Bij een aanbesteding van schoonmaakdiensten hebben we gewerkt met een extern bureau. Dat werkte gewoon niet." Het belangrijkste argument om aanbestedingen zelf te organiseren, is het besef dat binnen de organisatie voldoende kennis in huis is. Van Berkel kijkt de zaal rond en gebaart: "Kijk hier zelf maar. Er is toch voldoende expertise?"

Papier

Papier is geduldig. Dat geldt ook bij de aanbesteding van groen. Ook al omschrijft een kweker nog zo mooi hoe hij zijn bomen opkweekt en laat hij je op de kwekerij het mooiste materiaal zien: als afnemer weet je nooit of je ook werkelijk datzelfde materiaal geleverd krijgt en geen bomen of heesters uit Italië. Behalve natuurlijk wanneer je de moeite neemt om al die bomen en struiken persoonlijk te gaan merken: van de aanwezige gemeentes doet dat alleen gemeente Werkendam.

Samenvatting

Vakblad Boomzorg discussieerde met vijf Zuid-Hollandse gemeentes over de problemen rondom het duurzaam inkopen van groen. Grootste probleem is om sluitend vast te leggen hoe je duurzame kwaliteit zou moeten omschrijven, zodat je dit bindend kunt opnemen in je aanbestedingsdocumenten.

Het thema en de problematiek die in dit artikel worden besproken komen ook ter sprake in het ZLTO congres 'Duurzaam Produceren, Groen in en om de Stad' dat wordt gehouden op vrijdag 2 oktober tijdens de beurs Grootgroenplus. Zie ook www.duurzaamgrootgroen.nl

BlijvendGroen

Dick Hörters en Arie Bijl